

Pojmovost a filosofie / Reflexe a filosofie

Nelze s pojmovou přesností vymezit, „co“ to je filosofie, pokud nechceme filosofii definitivně odsunout do minulosti mezi „hotové“, již ukončené „skutečnosti“ (jevy, útvary, události). Důvody nejsou v nápadné rozmanitosti způsobů a cest filosofického myšlení (živé organismy jsou nesrovnatelně diferencovanější), nýbrž v tom, že filosofie a filosofování není jen záležitostí našich představ a libovolných nápadů, ale něčím „skutečným“ a tak říkajíc „živým“. A to, co je skutečné (a ne pouze myšlené), nelze pojmově vymezovat jinak než jenom pomocně a přibližně. (Víme, jaké problémy jsou spojeny s tříděním organismů na pouhé variety, skutečné druhy, rody atd.) Přesto vcelku s jistotou dovedeme rozhodnout, jde-li o živou bytost nebo neživý předmět; problémy mohou ovšem nastat někde v hraničních oblastech. Chceme-li rozhodnout, jsou-li viry živými bytostmi nebo pouhými produkty živých bytostí, musíme se rozhodnout, na jakých znacích chceme trvat („přirozené“ hranice málokde najdeme, jak na to ostatně upozorňoval už Anaxagoras). Podobně tomu je s filosofií. Pro jaké znaky se tedy máme rozhodnout? Naskýtají se nám obecně dvě základní možnosti: buď se pokusíme vymezit filosofii spíše široce a pak budeme některé fenomény z tohoto rámce postupně vylučovat, anebo naopak vyjdeme z vymezení užšího a teprve později je budeme obohacovat a rozšiřovat o některé fenomény, které se nám do původního vymezení nepodařilo zahrnout. Protože obě metody v sobě něco mají, bude nejlépe vydat se oběma cestami. Provedeme to tak, že z jedné strany vymezíme filosofii jako záležitost myšlení a budeme zkoumat náležitosti, bez nichž myšlení nemůžeme uznat za filosofické, z druhé strany pak vyjdeme z určitého velmi starého sebezpojetí filosofie a budeme naopak zkoumat, co mu chybí a v čem je snad příliš úzké.

(Písek, 940705-1.)